

Inka Hopsu vihr

Kirjallinen kysymys Euroopan neuvoston sopimuksen ympäristönsuojelusta rikosoikeuden keinoin voimaan saattamisesta ja Ukrainassa luonnontuhontaan syyllistyneiden saattamisesta vastuuseen

Eduskunnan puhemiehelle

Tiistaina 24.2.2026 on kulunut neljä vuotta Venäjän täysimittaisen, laittoman hyökkäyssodan alusta Ukrainassa. Tuona aikana valtavia aloja luonnonsuojelualueita, metsiä, pohjavesiä ja maatalousmaata on systemaattisesti pilattu. Lasku on valtava, ja sitä maksavat myös tulevat sukupolvet vielä vuosikymmeniä. Tuhon aiheuttaja pitää saattaa vastuuseen. EU-tason yhteistyö on erittäin tärkeää, jotta saamme Venäjän vastuuseen luonnontuhonnasta Ukrainassa. Luonnontuhonnan kansallinen kriminalisointi voisi mahdollistaa syytteiden nostamisen rikoksesta myös ulkomailla tehdystä luonnontuhonnasta, kuten olemme ulkomailla esimerkiksi sotarikoksiin syyllistyneiden kohdalla toimineet.

Luonnontuhontaa (engl. ecocide) on pidetty vakavimpana ympäristörikoksen muotona, ja se määritellään kansainvälisesti muun muassa laajamittaisena ja järjestelmällisenä ympäristön tuhoamisena tai vahingoittamisena siten, että elämän ehdot eivät enää täyty, ekosysteemit kuolevat ja vaikutukset ovat pitkäaikaiset. Ajatus luonnontuhonnan kriminalisoinnista on esitetty ensi kertaa 1970-luvulla Vietnamin sodan aikana, jolloin Yhdysvaltain armeija käytti kasvimyrkkyjä tuhotakseen sademetsien lehtipeitteen ja vastapuolen sadon. Sodassa myrkyn käyttö tuhosi noin yhteensä 20 000 neliökilometriä metsää ja maatalouskäytössä ollutta maata. Myrkyn sisältämät dioksiinit ovat myrkyllisiä, ympäristöön kertyviä aineita, joita esiintyi Vietnamin maaperässä ja ruokatuotteissa vielä 30 vuoden jälkeen.

Luonnontuhonnan kansainvälistä kriminalisointia on vaadittu useasti ja Rooman peruskirjaa kansainvälisestä rikostuomioistuimesta on esitetty muutettavaksi siten, että luonnontuhonta lisättäisiin siihen viidenneksi rikokseksi. Tätä esittivät esimerkiksi Vanuati, Fidži ja Samoa vuonna 2024. Luonnontuhonta oli jo ollut peruskirjan neuvottelujen aikana mukana niiden aikaisissa versioissa, mutta se poistettiin loppumetreillä. Lopulta luonnontuhonnan on tulkittu voivan kuulua sotarikoksen toteuttamismuodoksi. Luonnontuhonnan erillinen kriminalisointi tekisi luonnon laajamittaisesta ja systemaattisesta tuhoamisesta rikoksen myös rauhan aikana ja vahvistaisi sekä selkeyttäisi rikoksen tekemisen määritelmää. Tämän puolesta on kampanjoitu pitkään myös Suomessa.

Ukraina arvioi, että vuoden 2025 kesään mennessä Venäjä oli aiheuttanut yli 100 miljardin euron arvosta vahinkoa Ukrainan ympäristölle ja ajanut alueita lähelle ekologista romahdusta. Suuria

Kirjallinen kysymys KK 53/2026 vp

alueita on tuhottu käyttökelvottomiksi miinoilla, myrkyllisillä kemikaaleilla ja raskasmetalleilla. On arvioitu, että satoja tuhansia neliökilometrejä maatalousmaata on pilattu, pohjavesivarantoja on saastutettu ja luonnonsuojelualueita poltettu. Kesäkuussa 2023 Nova Kah'ovkan padon tuhoaminen tappoi ja pakotti satoja ukrainalaisia pakenemaan, hankaloitti veden saantia alueella ja lisäsi ydinkatastrofin riskiä Zaporizžjan ydinvoimalassa. On tärkeää, että näistä tuhoista saatetaan tekijät vastuuseen.

Ukrainan valtionsyyttäjä on aloittanut tutkinnat niin sotarikoksista kuin tahallisesta luonnontuhonnasta. Suomen ja EU:n tulee jatkaa tämän työn tukemista. Vaikka kaiken Venäjän sodankäynnin ympäristölle aiheuttaman tuhon laajuutta ei vielä tiedetä, on selvää, että vaikutukset tulevat näkymään vuosikymmeniä ja tarve kansainväliselle avulle tulee jatkumaan pitkään.

Vuonna 2025 valmistui Euroopan neuvoston uusi yleissopimus ympäristönsuojelusta rikosoikeuden keinoin, joka monien muiden kansainvälisten sopimusten tapaan velvoittaa valtioita tekemään vakavista kansainvälisistä rikoksista rangaistavia myös kansallisesti. Yllä mainitun sopimuksen 31. artiklan määrittämä ”erityisen vakavan rikkomuksen” (engl. Particularly serious offence) on tulkittu olevan määritelmältään verrattavissa luonnontuhontaan (ecocide). Sen 31. ja 32. artikkelit velvoittavat sopimuksen osapuolia toimeenpanemaan sopimuksessa määritetyt rikkomukset myös kansallisessa lainsäädännössään.

Sopimus on avattu allekirjoitettavaksi ja ratifioitavaksi joulukuussa 2025. Esimerkiksi EU on sen allekirjoittanut, mutta Suomi ei jostain syystä ole ensimmäisten allekirjoittajien joukossa. Nyt sopimuksen valmistuttua meidän on syytä ratifioida se sekä toimeenpanna tarvittavat lakimuutokset, mukaan lukien luonnontuhonnan kriminalisointi sovitun kansainvälisen standardin mukaisesti, ja osaltamme saattaa vastuuseen myös Ukrainassa luonnontuhontaan syyllistyneitä, jos heidät tavataan Suomesta.

Moni maa on kriminalisoinut luonnontuhonnan jo kansallisessa lainsäädännössään. Vietnam oli vuonna 1990 ensimmäinen maa, joka sisällytti luonnontuhonnan kansalliseen lainsäädäntöönsä. Myös esimerkiksi Ukraina, Ranska ja jopa Venäjä ovat kriminalisoineet luonnontuhonnan. Viimeisimpänä maana Belgia sisällytti luonnontuhonnan rikoslakiinsa vuonna 2024. Belgian rikoslaisissa luonnontuhonta on ”tahallisesti, teolla tai laiminlyönnillä, laittoman teon tekeminen, joka aiheuttaa vakavaa, laajaa ja pitkäaikaista vahinkoa ympäristölle, tietoisena siitä, että tällainen teko aiheuttaa tällaista vahinkoa, edellyttäen, että tällainen teko rikkoo liittovaltion lainsäädäntöä tai liittovaltiota sitovaa kansainvälistä asiakirjaa tai jos tekoa ei voida paikantaa Belgiassa”.

Meidän tulee jatkossakin tukea Ukrainaa sen taistelussa ja toipumisessa rauhan koitettua. Erityisesti Ukrainaa tulee tukea sodan pitkäaikaisten vaikutusten korjaamisessa ja ekologisessa jälleenrakentamisessa, jotta nyt elinkelvottomat alueet voidaan palauttaa mahdollisimman hyvään tilaan.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kirjallinen kysymys KK 53/2026 vp

Milloin Suomi aikoo allekirjoittaa ja ratifioida Euroopan neuvoston yleissopimuksen ympäristönsuojelusta rikosoikeuden keinoin ja

miten Suomi aikoo edistää EU-tason yhteistyötä Venäjän saattamiseksi vastuuseen Ukrainan laajamittaisesta luonnontuhonnasta?

Helsingissä 25.2.2026

Inka Hopsu vihr